

Н. В. Головко

**ПРОФІЛАКТИКА
ЗУБОЩЕЛЕПНИХ
АНОМАЛІЙ**

**Вінниця
НОВА КНИГА – 2005**

ББК 56.656-050я73
УДК 616.314-007(075)
Г 61

Рекомендовано Міністерством охорони здоров'я України
як навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів
вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації
та зуботехнічних відділень вищих медичних навчальних закладів
II рівня акредитації.
Протокол №1 від 12. 04. 2005 р.

Рецензенти:

Самойленко Андрій Валерійович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри дитячої стоматології та стоматології інтернів Дніпро-петровської державної медичної академії.

Гризодуб Василь Іванович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри ортопедичної стоматології та ортодонції Харківської медичної академії післядипломної освіти.

Ярова Світлана Павлівна – доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри загальної стоматології Донецького державного медичного університету.

Автор:

Головко Нонна Василівна – професор кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології та ортодонції Української медичної стоматологічної академії.

Літературний редактор:

Лещенко Тетяна Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри українознавства Української медичної стоматологічної академії.

Н. В. Головко

Г 61 Профілактика зубощелепних аномалій. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 272 с.: Іл.
ISBN 966-8609-21-2

Посібник ознайомлює студентів з особливостями розвитку прикусу у дітей різного віку; особливостями проведення профілактичних оглядів; етіологічними чинниками, які сприяють розвитку зубощелепних аномалій та заходами щодо їх профілактики; принципами диспансерного спостереження пацієнтів із зубощелепними аномаліями.

ББК 56.68я73

ISBN 966-8609-21-2

© Н. В. Головко, 2005
© Видавництво «Нова Книга», 2005

ЗМІСТ

Передмова	5
Визначення понять “здоров’я” і “норма” в стоматології та ортодонтії.....	7
Періоди розвитку дитини	9
Розвиток обличчя та порожнини рота.....	11
Будова порожнини рота	19
Особливості будови обличчя і порожнини рота дітей різного віку.....	25
Прикус тимчасових зубів	30
Змінний прикус.....	36
Фізіологічні види постійного прикусу.....	42
Постнатальний ріст черепа та щелеп.....	50
Порівняльна характеристика фізіологічних, аномальних та патологічних видів прикусу (Головко С. В.).....	56
Особливості будови та функції м’язів щелепно-лищевої ділянки	61
Взаємозв’язок та взаємообумовленість форми і функції зубощелепної системи у дітей різного віку	68
Функціональна анатомія та біомеханіка скронево-нижньощелепного суглоба.....	80
Психоемоційний статус дитини в різні вікові періоди	88
Особливості обстеження під час профілактичних оглядів	91
Етіологічні чинники, які призводять до розвитку зубощелепних аномалій.....	103
Аntenатальна профілактика зубощелепно-лищевих аномалій	109
Профілактика спадкових та природжених аномалій щелепно-лищевої ділянки	119

Постнатальна профілактика зубощелепних аномалій.	
Профілактика дитячих шкідливих звичок.....	132
Профілактика рахіту.....	144
Вплив ендокринної системи на розвиток зубощелепної системи.	
Профілактика зубощелепних аномалій при ендокринних хворобах.....	152
Аномалії прикріплення м'яких тканин порожнини рота.	
Своєчасність хірургічних втручань (пластика вуздечки язика, губ та мілкого переддвер'я порожнини рота) у профілактиці зубощелепних аномалій	163
Роль своєчасної санації порожнини рота в запобіганні дефектам зубних рядів (Головко С. В.).....	172
Нормалізація артикуляційних порушень та інших відхилень мовної функції.....	178
Порушення опорно-рухового апарату.....	181
Коригувальна гімнастика та міогімнастика як засіб профілактики зубощелепних аномалій.....	184
Профілактичні ортодонтичні апарати.....	189
Рівні надання стоматологічної допомоги дітям.....	198
Організація первинної профілактики зубощелепних аномалій	201
Заходи щодо профілактики зубощелепно-лицевих аномалій у різні вікові періоди.....	204
Диспансерне спостереження дітей у стоматолога.....	221
Гігієна порожнини рота при здорових зубах і яснах та під час ортодонтичного лікування.....	236
Програма профілактики зубощелепних аномалій та деформацій, передчасної втрати зубів	249
Перелік питань до заліку з профілактики зубощелепних аномалій.....	250
Тестові завдання.....	252
Література	271

ПЕРЕДМОВА

За статистикою, кожний третій житель планети – дитина. Дітям “людство зоб’язане дати краще, що воно має” – так визначено в Декларації прав дитини, прийнятої Генеральною Асамблеєю Організації Об’єднаних Націй у 1959 році.

Турбота про дітей – поняття багатогранне, що охоплює широке коло проблем: підвищення матеріального добробуту народу, виховання і навчання підростаючого покоління, збереження і зміцнення його здоров’я як найважливішого суспільного потенціалу.

Охорона материнства і дитинства, турбота про здоров’я і правильний розвиток дитини визначають напрямок медицини як науки, побудованої на принципі профілактики хвороб. Профілактична спрямованість – основа охорони здоров’я України. Особливої актуальності цьому надає Указ Президента України № 475/2002 від 21 травня 2002 року “Про Програму профілактики та лікування стоматологічних захворювань на 2002–2007 роки”.

Зубощелепні аномалії у дітей – досить поширена патологія, яка, за даними різних авторів, коливається в межах від 11,4 до 71,7 %. На жаль, останніми роками спостерігається тенденція до збільшення поширеності та ступеня тяжкості основних стоматологічних хвороб і зубощелепно-лицевих аномалій, зокрема це пов’язано зі змінами економічних, соціальних і екологічних умов, що й обумовлює першочергову важливість проблеми їх профілактики.

Умови, які сприяють нормальному розвитку дитини, так само як і усунення чинників, які призводять до розвитку зубощелепно-лицевих аномалій на ранніх стадіях, позбавляють лікарів-ортодонтів від подальшого складного і тривалого лікування.

Тому профілактика зубощелепно-лицевих аномалій у дітей різного віку – одне з важливих завдань стоматології. Його значимість визначається взаємозв’язком зубощелепних аномалій із хворобами зубів, ясен, слизової оболонки порожнини рота, скронево-нижньощелепних суглобів, із загальними порушеннями інших органів і систем (опорно-рухової, травної, дихальної, серцево-судинної та інших) і, що найбільш важливо, – із порушеннями психіки, до яких призводять тяжкі зубощелепно-лицеві аномалії та вади розвитку.

Профілактична ортодонтія – це комплекс засобів, спрямованих на запобігання та усунення етіологічних і патогенетичних факторів, які призводять до передчасної втрати зубів, розвитку зубощелепно-лицевих аномалій та деформацій прикусу, хвороб скронево-нижньощелепних суглобів тощо. Завдання профілактичної ортодонтії такі:

1. Позитивний вплив на загальний стан вагітних жінок та дітей.
2. Проведення організаційних та лікувальних засобів, які забезпечують своєчасне виявлення й усунення факторів ризику розвитку зубощелепно-лицевих аномалій та деформацій прикусу.

Зубощелепно-лицева система дитини, як і весь організм, формується під постійним впливом функцій, які, у свою чергу, змінюються залежно від таких умов: вигодовування дитини, складу та консистенції їжі, перенесених хвороб, способу дихання, різних звичок та стану організму в цілому.

Щелепи дитини від щелеп дорослої людини відрізняються незакінченою мінералізацією, тому вони легше піддаються впливу зовнішніх та внутрішніх факторів і змінюють свою форму і розміри. Зміни функціонального навантаження також відбиваються на формі та розмірах щелеп та інших кісток обличчя. Тому як наслідок дії несприятливих чинників формуються зубощелепно-лицеві аномалії.

У посібнику висвітлюються особливості розвитку обличчя і порожнини рота; морфофункціональні особливості будови порожнини рота та прикусу в дітей різного віку; методи визначення стану прикусу; принципи організації і проведення профілактики та диспансерного нагляду дітей із чинниками ризику виникнення зубощелепно-лицевих аномалій і деформацій.

Мета посібника – навчання майбутніх лікарів-стоматологів загального профілю, дитячих стоматологів, ортодонтів та педіатрів організації та проведенню первинної профілактики зубощелепних аномалій у дітей різного віку.

Це перше навчальне видання з профілактики зубощелепних аномалій, у якому висвітлені усі розділи програми. Тому авторка буде щиро вдячна за зауваження і побажання, які дозволять покращити викладення матеріалу з порушеної проблеми.

Навчальне видання

Нонна Василівна Головка

Профілактика зубощелепних аномалій

Коректор: *Шутова Л. А.*

Комп'ютерна верстка: *Касіренко С. М., Афанасьєв О. П.*

Свідоцтво ДК № 103

Підписано до друку 03.05.2005 р. Формат 70×100/16.
Гарнітура Тип Таймс. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 17,9. Тираж 1 000 прим. Зам. № 166.

Видавництво “Нова Книга”

21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20
тел. (0432) 52-34-80, 52-34-81, 52-34-82

E-mail: newbook1@vinnitsa.com

www.novaknyha.com.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
на ДП «Державна картографічна фабрика»
21100, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 19